

En toen was Nederland **echt** vrij

*Terwijl veel Nederlanders op 5 mei 1945 de bevrijding vierden, duurde de oorlog op de Waddeneilanden voort. In **80 jaar bevrijding: De Waddeneilanden** vertelt Winfried Baijens dit soms vergeten verhaal.*

TEKST: BRAM DE GRAAF, BEELD: BUNKERMUSEUM SCHLEI, SHUTTERSTOCK

Mannen en vrouwen in Nederland. Eindelijk zijn wij weer baas op eigen erf en in eigen haard. Verslagen is de vijand, van Oost tot West, van Zuid tot Noord; verdwenen het vuurpeloton, de gevangenis en het martelkamp. "Aldus sprak koningin Wilhelmina op de avond van 5 mei 1945 op Radio Herrijzend Nederland. Vrijwel overal in Nederland waren mensen die dag de straat op gegaan, oranje gekleed en zwaaiend met het rood-wit-blauw. Maar op de Waddeneilanden was het daarvoor nog veel te gevaarlijk. Voor de zeshonderd inwoners van Schiermonnikoog zou de échte bevrijding nog weken op zich laten wachten. Tijdens de Duitse bezetting was op het eiland een garnizoen van zeshonderd soldaten gelegerd. Het bemande de

bunkers aan de kust, onderdeel van de Atlantikwall: de Duitse verdedigingslinie die liep van het noordelijkste puntje van Noorwegen tot aan de Pyreneeën in Zuid-Frankrijk. De Duitsers hadden op het noordwestelijk deel van Schiermonnikoog een dorp aangelegd dat bestond uit bunkers, radarinstallaties, luchtafweergeschut en gecamoufleerde barakken. Met de eilandbevolking was afgesproken: als wij geen last hebben van jullie, zullen jullie geen last hebben van ons. Van verzet of sabotage was dan ook geen sprake geweest op het eiland.

Per ongeluk

De oorlogsjaren verliepen er tamelijk rustig, op één dag na: op 28 juli 1943 dropten door Duitse jachtvliegen achtervolgde Amerikaanse bommenwerpers hun bommen per ongeluk deels

op het dorp Schier. Zeven burgers kwamen daarbij om. Op 15 april 1945 werd de rust opnieuw verstoord. De Canadezen rukten op door de straten van Groningen, om de stad werd zwaar gevochten. Leden van de Duitse Sicherheitsdienst en de SS, waaronder ook Nederlandse vrijwilligers, vluchtten naar Schiermonnikoog. Veel van hen hadden de laatste oorlogsmoanden vanuit het Scholtenhuis op de Grote Markt een waar terreurbewind uitgeoefend in Noord-Nederland.

Tientallen verzetsmensen werden er door hen gemarteld en vermoord. Om een veroordeling voor oorlogsmisdaden te voorkomen hoopte deze groep van 120 mannen via het eiland te ontkomen naar Duitsland. Na de algehele capitulatie van de nazi's op 8 mei was dat onmogelijk.

De Duitse commandant van Schiermonnikoog, kapitein Wittko, zat met hen in zijn maag. De verstandhouding met de bevolking was altijd redelijk geweest. Om escalatie te voorkomen bracht hij de zwaarbewapende vluchtelingen onder op drie afgelegen boerderijen en liet ze door zijn eigen garnizoen bewaken. De geallieerden wisten van de situatie op het eiland. Maar de Canadezen voelden er helemaal niets voor om daar mogelijk een confrontatie aan te moeten gaan nu de oorlog officieel was afgelopen. Ze hadden tijdens de bevrijding van Nederland al meer dan vierduizend gesneuvelden te betreuren.

De Nederlandse verzetsman Herman Kloppenburg uit Winschoten bood zich aan als onderhandelaar om de situatie op Schiermonnikoog tot een goed einde te brengen. Vermomd als Canadese officier haalde hij op 31 mei de SS- en SD-mansschappen over om naar het vasteland te komen waar ze als gewone krijgsgevangenen zouden worden behandeld. Het was een list. Eenmaal aangekomen werden ze direct gearresteerd en later berecht. Onder hen was 'de beul van Groningen' Robert Friedrich Lehnhoff die fanatiek op Joden en verzetsmensen had gejaagd. Vanwege zijn sadistische martelmethoden en gruwelijke moorden werd hij ter door veroordeeld en in 1950 geëxecuteerd. Het Duitse bunkergarnizoen

Slagveld Texel

Op het door oorlogsgeweld gespaarde Texel kwamen op 6 april 1945 achthonderd Georgische hulpsoldaten in Duitse dienst in opstand. Zo hoopten ze na een Duitse capitulatie uitlevering aan de Sovjet-Unie te voorkomen. Hun doel was 's nachts alle Duitsers op het eiland in hun slaap te vermoorden, bunkercomplexen te bezetten en het eiland met hulp van Texelaren te bevrijden. Dat mislukte. Sommige Duitsers ontsnapten, en de bunkers op het zuidelijk eilanddeel bleven in Duitse handen. Vanuit Den Helder voerden de Duitsers versterkingen aan en sloegen de opstand neer, waarbij ook 120 Texelaars omkwamen. Tweehonderd Georgiërs verborgen zich in de bossen en overleefden. Pas toen de Canadezen op 20 mei op Texel landden, leverden de Duitsers hun wapens in. Veel Texelaars zijn nog kwaad op de Georgiërs. Ze brachten de oorlog naar hun eiland.

van zeshonderd man werd pas op 11 juni afgevoerd. Toen kon ook op Schiermonnikoog eindelijk de Nederlandse vlag uit en was heel Nederland pas écht vrij.

> 80 JAAR BEVRIJDING: DE WADDEN-EILANDEN | WOENSDAG | NPO 2 | NOS | 20.30